

Sygn. akt II UK 259/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 czerwca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maciej Pacuda

SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku S.M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w [...]
o wysokość świadczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 2 czerwca 2017 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 11 lutego 2015 r., sygn. akt III AUa .../14,

**oddala skargę kasacyjną i nie obciąża wnioskodawczyni
kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 11 lutego 2015 r., III AUa .../14, Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację S.M. (dalej także: „wnioskodawczyni”, „skarżąca”) od wyroku Sądu Okręgowego w [...] z dnia 20 marca 2014 r., którym Sąd ten oddalił odwołanie wnioskodawczyni od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w [...] z

dnia 18 kwietnia 2013 r., w sprawie o wysokość emerytury. Zaskarżoną decyzją organ rentowy przeliczył (od dnia 1 sierpnia 2013 r.) przyznaną wnioskodawczyni emeryturę, przyjmując wskaźnik wysokości podstawy wymiaru na 130,14%, przyjmując kwotę bazową wynoszącą 717,16 zł z wyrównaniem za okres od 1 sierpnia 2010 r. do dnia 30 kwietnia 2013 r. Organ rentowy uwzględnił do tzw. stażu emerytalnego 45 lat i 7 miesięcy okresów składkowych oraz 2 miesiące okresów nieskładkowych. Sąd Okręgowy ustalił, że skarżąca (urodzona w dniu 22 marca 1944 r.), od dnia 1 lutego 1996 r. miała ustalone prawo do wcześniejszej emerytury. Podstawa wymiaru świadczenia została ustalona z 7 lat kalendarzowych, a wskaźnik jej wysokości wyniósł 105,48%. Decyzją z dnia 25 stycznia 2008 r. organ rentowy przyznał ubezpieczonej prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym od dnia 1 marca 2008 r. W dniu 3 września 2010 r. wnioskodawczyni wniosła o przeliczenie emerytury i uwzględnienie rzeczywistego wynagrodzenia w miejsce przyjętego wynagrodzenia minimalnego w latach 1966-1995. Efektem tego postępowania było wydanie przedmiotowej decyzji. Sąd Okręgowy powołując art. 110 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm., dalej jako: „ustawa”) stwierdził, że wobec wskazania przez wnioskodawczynię okresów z lat 1966-1995 tj. okresu przypadającego w całości przed nabyciem prawa do emerytury, nie jest możliwe zastosowanie wskazanego przepisu i ponowne obliczenie wysokości świadczenia. Sąd ten stwierdził natomiast, że zastosowanie w sprawie ma art. 111 ustawy i na tej podstawie uznał, że właściwą w sprawie będzie kwota bazowa ostatnio przyjęta do obliczenia emerytury.

Sąd Apelacyjny oddalając apelację wnioskodawczyni podzielił jedynie zarzuty co do daty przyznania ubezpieczonej prawa do emerytury i w zakresie poczynionych ustaleń w przedmiocie okresu, z którego pochodzi kwota bazowa przyjęta do obliczenia tzw. kwoty socjalnej emerytury w systemie zdefiniowanego świadczenia, ponieważ ubezpieczona nabywając prawo do emerytury od dnia 1 sierpnia 2007 r. winna mieć obliczoną emeryturę w oparciu o kwotę bazową obowiązującą do końca lutego 2008 r. Sąd Apelacyjny stwierdził, że wyrok Sądu Okręgowego odpowiada prawu dzieląc pozostałe jego ustalenia oraz argumentację prawną. Sąd nadto odniósł się do treści art. 365 § 1 k.p.c.

zauważając, że ze wskazanego przepisu wynika zasada prawomocności materialnej, „zgodnie z którą orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe (...)”. W ten sposób Sąd ten odniósł się do prawomocnego orzeczenia Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 25 listopada 2011 r., III AUa 830/11, rozstrzygającego spor między wnioskodawczynią, a organem rentowym w przedmiocie możliwości uwzględnienia kwoty bazowej obowiązującej w 2004 r. w odniesieniu do obliczenia tzw. części indywidualnej emerytury w systemie zdefiniowanego świadczenia. Po stwierdzeniu, że wskazane rozstrzygnięcie wiąże w sprawie będącej przedmiotem sporu, Sąd Apelacyjny nie dokonał ponownej oceny możliwości uwzględnienia kwoty bazowej wskazanej przez wnioskodawczynię. Nadto Sąd Apelacyjny stwierdził, że nie było podstaw do dopuszczenia dowodów, które miały zdaniem wnioskodawczynie wykazać, że wniosek o prawo do emerytury złożyła już w 2004 r., ponieważ ta kwestia również była przedmiotem rozważań zawartych w wyroku z dnia 25 listopada 2011 r., a także wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 20 lutego 2013 r., AUa 1315/12.

Od powyższego wyroku pełnomocnik wnioskodawczynie wniosła skargę kasacyjną zarzucając naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy - art. 365 § 1 k.p.c. i 366 k.p.c. Zdaniem skarżącej Sąd Apelacyjny nieprawidłowo ograniczył swoje rozważania poprzez odwołanie się do wymienionych przepisów, ponieważ odwołanie od nowej decyzji winno podlegać merytorycznemu rozpoznaniu bez względu na prawomocność wyroku w sprawie o świadczenie, zaś po wydaniu wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 25 listopada 2011 r. oraz z dnia 20 lutego 2013 r., w sprawie wystąpiły nowe okoliczności, powołując się na postanowienie Sądu Rejonowego w G. z dnia 23 maja 2013 r., II Kp .../13 oraz okoliczność, że prawo do emerytury nabyła z mocy prawa w 2004 r. po osiągnięciu tzw. powszechnego wieku emerytalnego. W skardze zarzucono także naruszenie art. 328 § 2 w związku z art. 227 k.p.c. poprzez oddalenie wniosków dowodowych skarżącej i przyjęcie, że okoliczność, na jaką powołano dowody była przedmiotem rozważań Sądu Apelacyjnego w wyrokach z dnia 25 listopada 2011 r. oraz z dnia 20 lutego 2013 r., w sytuacji gdy wskazane wyroki oddalały odwołanie skarżącej od innych decyzji, zatem nie można było przyjąć, że

kwestia ta została objęta powagą rzeczy osądzonej. Naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy polegało również na przekroczeniu granic swobodnej oceny dowodów (art. 233 k.p.c.) i polegało na przyjęciu, że skarżąca pomimo nabycia (z mocy ustawy) prawa do emerytury 2004 r., nabyła ją w 2007 r. i w związku z tym z tej daty (osiągnięcia wieku emerytalnego) winna być ustalana kwota bazowa, przyjęta do obliczenia świadczenia emerytalnego. Zdaniem skarżącej naruszono również przepisy prawa materialnego tj. art. 21 ust. 2 pkt 1 w związku z art. 53 ust. 3 i 4 w związku z art. 111 ust. 1 pkt 3 a także art. 110 ust. 1 ustawy. Pierwszy z zarzutów został skonstruowany w oparciu o zanegowanie błędnego stwierdzenia Sądu, który przyjął że nie jest możliwe ustalenie wysokości świadczenia emerytalnego według kwoty bazowej z dnia 27 lutego 2004 r. i obliczenie jej w części indywidualnej (stażowej) z wykorzystaniem zwaloryzowanej kwoty bazowej z 1996 r. Naruszenie art. 110 ust. 1 ustawy miało polegać - w jej ocenie - na jego nieprawidłowym niezastosowaniu ponieważ we wniosku o przeliczenie świadczenia emerytalnego, na podstawie którego zostało wszczęte postępowanie zakończone wydaniem przedmiotowej decyzji (wbrew odmiennym twierdzeniom Sądu Apelacyjnego), została udokumentowana nie tylko wysokość zarobków z lat 1966-1995, ale również z lat późniejszych (do 2012 r.). Nadto zdaniem skarżącej Sąd Apelacyjny naruszył przepisy prawa materialnego tj. art. 27 ust. 1 pkt 1 i 2 w związku z art. 100 ust. 1 ustawy, poprzez błędne stwierdzenie, że skarżąca nabyła prawo do świadczenia w roku 2007, choć nabycie tego prawa (z mocy ustawy) miało miejsce w 2004 r. tj. po spełnieniu przesłanek określonych w ustawie (osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego). W oparciu o powyższe zarzuty skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy, ewentualnie o uchylenie w całości zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a także o zasądzenie od organu rentowego na jej rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego według norm przypisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie jest uzasadniona.

Zgodnie z art. 100 ust. 1 ustawy prawo do świadczeń w niej określonych powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Od tego też dnia, zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy, wypłaca się również świadczenia, jednakże nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. Jednoznacznie należy zatem stwierdzić, że chociaż dzień spełnienia wszystkich przesłanek jest dniem nabycia prawa, to dopiero złożenie wniosku o wypłatę świadczenia powoduje tę wypłatę od miesiąca, w którym wniosek złożono. Innymi słowy nie zawsze termin nabycia prawa jest tożsamy z terminem jego realizacji. Zgodnie z art. 27 ustawy, ubezpieczonej urodzonej przed dniem 1 stycznia 1949 r. przysługuje emerytura, jeżeli osiągnęła wiek emerytalny wynoszący 60 lat oraz legitymuje się okresem składkowym i nieskładkowym wynoszącym co najmniej 20 lat. Realizacja prawa do świadczenia obejmuje również ustalenie jego wysokości, którą w odniesieniu do emerytury określonej w art. 27 ustawy, ustala się zgodnie z przepisami Działu II, rozdziału 4 zatytułowanego „ustalenie wysokości emerytur, o których mowa w art. 27 - 50e”. Zawarty w art. 53 ust. 1 ustawy sposób obliczania świadczenia określany jest mianem formuły zdefiniowanego świadczenia. Emerytura w tym systemie stanowi sumę „elementu socjalnego” - 24% kwoty bazowej ustalonej przez Główny Urząd Statystyczny na podstawie danych o wysokości zarobków oraz „kwoty indywidualnej” stanowiącej iloczyn stażu emerytalnego i podstawy wymiaru emerytury opisującej wartość pracy ubezpieczonego w najkorzystniejszym okresie. Specyfikę obliczania emerytury dla osoby, która uprzednio miała ustalone prawo do innego rodzaju emerytury przewidziano w ust. 3 tego przepisu, przyjmując że taką emeryturę oblicza się od tej samej kwoty bazowej, którą ostatnio przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru, a następnie emeryturę podwyższa się w ramach waloryzacji przypadających do dnia nabycia uprawnień do emerytury. Jedynie jeżeli zainteresowany po nabyciu uprawnień do świadczenia, którego podstawę wymiaru wskazał za podstawę wymiaru emerytury, podlegał co najmniej przez 30 miesięcy ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym przepisu ust. 3 nie stosuje się (ust. 4 tego samego przepisu), a zatem w takiej sytuacji właściwą jest kwota bazowa z dnia realizacji prawa. Zgodnie z uchwałą składu powiększonego Sądu Najwyższego z dnia 10 września 2009 r., I UZP 6/09

(OSNP 2010 nr 5-6, poz. 72) oraz wyrokami z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 397/09 (niepublikowany) a także z dnia 10 sierpnia 2010 r., I UK 21/10 (niepublikowany) kwota bazowa, o której mowa w przepisie odnosi się wyłącznie do części socjalnej świadczenia tj. do art. 53 ust. 1 pkt 1 ustawy. Do podstawy wymiaru świadczenia, a zatem do kwoty indywidualnej odnosi się natomiast art. 21 ust. 2 pkt 1, zgodnie z którym przy ustalaniu podstawy wymiaru emerytury dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do emerytury stosuje się przepis art. 21 ust. 1 pkt 1 ustawy, zgodnie z którym podstawę wymiaru (nowo nabywanej) emerytury stanowi podstawa wymiaru renty (w sprawie dotychczasowej emerytury) w wysokości uwzględniającej rewaloryzację oraz wszystkie kolejne waloryzacje przypadające w okresie następującym po ustaleniu prawa. W sytuacji realizacji prawa do powszechnej emerytury przez osobę, która uprzednio miała ustalone prawo do wcześniejszej emerytury nie stosuje się zatem art. 21 ust. 1 pkt 2 ustawy, zgodnie z którym możliwe byłoby ustalenie podstawy wymiaru na nowo tzn. na dzień realizacji prawa do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym. Relację między art. 21 ust. 2 pkt 1 ustawy oraz art. 53 ust. 3 i 4 ustawy należy ustalić jako brak pokrywania się, ponieważ dotyczą odrębnych elementów świadczenia tj. kwoty socjalnej (art. 53 ust. 3 i 4 ustawy) oraz indywidualnej (art. 21 ust. 2 pkt 1 ustawy). Po prawomocnym zakończeniu postępowania w sprawie ustalenia emerytury, zmiany w prawie do tego świadczenia oraz jego wysokości są możliwe na podstawie przepisów działu VIII rozdział 3 ustawy. Emeryci, których wysokość świadczenia została obliczona na podstawie art. 53 ustawy, zgodnie z art. 109 ust. 1 ustawy, mogą złożyć wniosek o ponowne ustalenie emerytury na zasadach określonych w art. 110 - 113 ustawy. Przepisy art. 53 ust. 3 i 4 oraz art. 21 ust. 1 pkt 1 ustawy odnoszą się do momentu ustalenia prawa do emerytury, zaś art. 110 - 113 ustawy nie wskazują na odpowiednie stosowanie wymienionych przepisów przy zmianie wysokości świadczenia na wniosek emeryta. Należy zatem wnioskować, że art. 53 ust. 3 i 4 oraz art. 21 ust. 1 pkt 1 ustawy nie znajdują zastosowania w postępowaniu wszczętym na podstawie art. 109 ust. 1 ustawy. Organ rentowy stosuje art. 110 ust. 1 ustawy jeżeli we wniosku o ponowne ustalenie wysokości świadczenia wskazano podstawę wymiaru składki przypadającą w całości lub w części po przyznaniu -

ustaleniu - świadczenia, a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru jest wyższy od poprzednio obliczonego.

Skarżąca, urodzona w dniu 22 marca 1944 r., osiągnęła wskazany w art. 27 ustawy wiek emerytalny w dniu 22 marca 2004 r., nabywając w tym dniu prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym. Zgodnie z ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, którymi zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy jest związany, a które nie były również kontestowane w skardze kasacyjnej, wniosek o przyznanie prawa do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym skarżąca złożyła w dniu 28 sierpnia 2007 r., realizując je zgodnie z treścią art. 129 ust. 1 ustawy od dnia 1 sierpnia 2007 r. na podstawie decyzji z dnia 13 marca 2009 r. Decyzja ustalająca prawo do emerytury była skutkiem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w [...] z dnia 16 lutego 2009 r. Dzień 1 sierpnia 2009 r. (wbrew stwierdzeniu Sądu Apelacyjnego) nie był dniem nabycia prawa do emerytury, ale dniem realizacji prawa nabytego na mocy art. 100 ust. 1 ustawy w 2004 r. Jednakże to błędne stwierdzenie, nie zmienia faktu, że konkluzja Sądu odpowiada prawu, ponieważ w istocie świadczenie emerytalne przysługiwało od dnia 1 sierpnia 2007 r., tj. daty wskazanej w wyroku. Z tego powodu sformułowane w skardze zarzuty naruszenia art. 27 ust. 1 pkt 1 i 2 w związku z art. 100 ust. 1 ustawy oraz art. 233 k.p.c. nie znajduje podstaw. Przedmiotem niniejszego postępowania była decyzja organu rentowego (z dnia 18 kwietnia 2013 r.) rozstrzygająca o ponownym ustaleniu wysokości emerytury w powszechnym wieku emerytalnym, nabytej w 2004 r., ale zrealizowanej w sierpniu 2007 r. Zgodnie z rozważaniami zawartymi powyżej, art. 53 ust. 4 nie stanowi wyjątku względem art. 21 ust. 2 pkt 1 ustawy ponieważ każdy z tych przepisów odnosi się do innej składowej emerytury w formule zdefiniowanego świadczenia. Postępowanie o emeryturę powszechną skarżącej zostało zakończone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w [...], co skłoniło Sąd do powołania się na wynikającą z treści art. 365 § 1 k.p.c. zasadę prawomocności materialnej. Przywołanie uprzednich wyroków ma dla niniejszej sprawy to znaczenie, że fakt zrealizowania prawa do emerytury od sierpnia 2007 r. nie może być kwestionowany, czyniąc nieuzasadnionymi zarzuty naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 227 k.p.c. Żadna z nowych okoliczności wskazanych w skardze

(treść postanowienia II Kp ../13 i nabycie prawa nie w 2007 a w 2004 r.) nie uprawnia także do ponownego rozstrzygnięcia w przedmiocie ustalenia wysokości emerytury w związku z realizacją nabytego prawa. Taki wniosek znajduje zresztą potwierdzenie w treści skargi, według której: „powódka w niniejszej sprawie nie żądała zmiany poprzednich decyzji oraz ustalenia świadczenia z datą wsteczną, a jedynie żądała ponownego poprawnego przeliczenia, w oparciu o kolejne okresy ubezpieczenia społecznego oraz w oparciu o datę nabycia prawa do emerytury.” Ten wątek rozważań należy podsumować w ten sposób, że zarzut naruszenia art. 21 ust. 2 pkt 1 oraz art. 53 ust. 3 i 4 ustawy nie może zostać uwzględniony przede wszystkim z uwagi na odrębność i niezależność norm regulujących postępowanie w niniejszej sprawie, tj. nabycia prawa do emerytury oraz postępowanie w sprawie zmiany wysokości świadczenia, zaś Sąd Apelacyjny prawidłowo powołał się na treść art. 365 § 1 k.p.c. Ostatni zarzut podniesiony w skardze kasacyjnej został oparty na niezastosowaniu przez Sąd Apelacyjny art. 110 ust. 1 ustawy. Wskazany przepis miałby zastosowanie, jeżeli do podstawy wymiaru świadczenia zgłoszone zostałyby okresy przypadające od sierpnia 2007 r., tj. po przyznaniu świadczenia. W zakresie ustaleń faktycznych sprawy stwierdzono, że jedynymi nowymi okolicznościami było wykazanie wysokości zarobków w latach 1966 - 1995, a więc z okresu sprzed przyznania świadczenia. Takie ustalenie oraz treść art. 398¹³ § 2 k.p.c. wyklucza możliwość zastosowania art. 110 ust. 1 ustawy, czyniąc również ten zarzut bezzasadnym.

Wobec powyższego Sąd na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną i nie obciążył wnioskodawczyni kosztami postępowania na podstawie art. 102 k.p.c.